

RAHVUSARHIIV

HINDAMISOTSUS

Tallinn

10.12.2012 nr 175

Valimiste ja rahvahääletuse korraldamise ning läbiviimise käigus loodavate dokumentide hindamine arhiiviväärtuse väljaselgitamiseks

I ÜLDOSA

1.1 HINDAMISE ALGATAMINE

Vabariigi Valimiskomisjon taotles hindamisotsust Vabariigi Valimiskomisjoni dokumentide arhiiviväärtuse väljaselgitamiseks.

Rahvusarhiivi hindamiskomisjoni 25.01.2012 koosolekul otsustati algatada valimiste ja rahvahääletuse korraldamise ning läbiviimise funktsiooni käigus loodavate dokumentide hindamine.

1.2 HINDAMISE EESMÄRK JA ULATUS

Hindamise eesmärk on valimiste ja rahvahääletuste korraldamise ning läbiviimise funktsiooni täitmisel Vabariigi Valimiskomisjoni, maakonna ja kohaliku omavalitsuse tasandil loodud ja edaspidi loodavate dokumentide arhiiviväärtuse väljaselgitamine alates 1992. aastast, mil toimusid esimesed Riigikogu ja Vabariigi Presidendi valimised iseseisvuse taastanud Eesti Vabariigis.

II HINDAMISE LÄBIVIIMINE

2.1 HINDAMISE ALUSDOKUMENDID

Hindamisel lähtuti arhiiviseadusest, arhiivieeskirjast, Rahvusarhiivi hindamispoliitika ja -strateegiaga sätestatud hindamiskriteeriumitest (kinnitatud riigiarhivaari 15. veebruari 2010 käskkirjaga nr 10), Riigikogu Kantselei dokumentide loeteludest (kuni aastani 2011), Vabariigi Valimiskomisjoni dokumentide loeteludest, Vabariigi Valimiskomisjoni nimistutest nr 1, 2 ja 3, valla- ja linnavalitsuse dokumentide näidisloetelust ning Vabariigi Valimiskomisjoni arhivaalide loetelust.

2.2 VALIMISTE JA RAHVAHÄÄLETUSE KORRALDAMISE NING LÄBIVIIMISE FUNKTSIOONI ÜLEVAADE

Valimiste korraldamise ning läbiviimise aluseks on Eesti Vabariigi põhiseadus, Riigikogu valimise seadus, Vabariigi Presidendi valimise seadus, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus, Euroopa Parlamendi valimise seadus, Eesti Vabariigi põhiseaduse rakendamise seadus, Vabariigi Valimiskomisjoni töökord ja teised õigusaktid, mis reguleerivad antud funktsiooni täitmist ning korraldamist.

Vastavalt kehtivale seadusandlusele toimuvad Eestis järgmised valimised:

- Riigikogu valimised;
- kohaliku omavalitsuse volikogu valimised;
- Vabariigi Presidendi valimised;
- Euroopa Parlamendi valimised.

Vajadusel võib läbi viia üleriigilise rahvahääletuse, mis võib toimuda samaaegselt valimisega. Rahvahääletuse läbiviimist ja korraldamist reguleerivad rahvahääletuse seadus ja riigikogu kodus- ja töökorra seadus.

Valimiste ja rahvahääletuse läbiviimist korraldavad valimiskomisjonid. Hierarhiliselt alanevas järjestuses on need järgmised: Vabariigi Valimiskomisjon, maakonna valimiskomisjonid, valla- ja linna valimiskomisjonid ja jaoskonnakomisjonid (viimastega sarnaseid ülesandeid täidavad ka välisesindused).

Riigikogu valimisi, Euroopa Parlamendi valimisi ja rahvahääletuse läbiviimist korraldavad Vabariigi Valimiskomisjon, maakonna valimiskomisjonid ja jaoskonnakomisjonid.

Kohalike omavalitsuse volikogu valimisi korraldavad Vabariigi Valimiskomisjon, maakonna valimiskomisjonid, valla ja linna valimiskomisjonid ja jaoskonnakomisjonid. Tallinnas ja Tartus täidavad maakonna valimiskomisjoni ülesandeid linna valimiskomisjonid.

Vabariigi Presidendi valimist korraldab ainult Vabariigi Valimiskomisjon.

Vabariigi Valimiskomisjon loodi Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1992. a 30. aprilli otsuse alusel. Komisjon moodustatakse neljaks aastaks. Komisjoni ülesandeks on kindlaks teha üleriigilised hääletamis- ja valimistulemused, tagada Riigikogu valimise, Vabariigi Presidendi valimise, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise, Euroopa Parlamendi valimise ning Riigikogu esimehe ja aseesimeeste valimise ning rahvahääletuse korraldamise ühetaolisus, juhendada teisi valimiskomisjone, valvata nende tegevuse järele ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid. Vabariigi Valimiskomisjoni asjaajamise ja tehnilise teenindamise tagab Riigikogu Kantselei.

Maakonna valimiskomisjoni ning Tallinna ja Tartu linna valimiskomisjoni volitused kestavad neli aastat. Maakonna valimiskomisjoni esimees on maasekretär. Maakonna valimiskomisjoni liikmed nimetab maavanem maasekretäri ettepanekul. Tallinna ja Tartu linna valimiskomisjoni esimees on linnasekretär. Maakonna valimiskomisjoni ülesanne on kindlaks teha maakonna hääletamistulemused, juhendada jaoskonnakomisjone ja valvata nende tegevuse järele ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid.

Kohaliku omavalitsuse volikogu valimiseks luuakse valla ja linna valimiskomisjonid, mis moodustatakse enne uue volikogu valimist ning mille volitused kestavad uue komisjoni koosseisu nimetamiseni. Valla või linna valimiskomisjoni esimees on valla- või linnasekretär, komisjoni asjaajamise ja tehnilise teenindamise tagab valla- või linnavalitsus. Valla ja linna valimiskomisjoni ülesanne on registreerida esitatud kandidaadid kohaliku omavalitsuse volikogu valimiseks, teha kindlaks valla või linna hääletamis- ja valimistulemused, juhendada jaoskonnakomisjone ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid.

Jaoskonnakomisjon moodustatakse enne valimisi ja volitused kestavad kuni uue komisjoni uue koosseisu nimetamiseni. Jaoskonnakomisjoni ülesanne on korraldada hääletamine ja teha kindlaks hääletamistulemused valimisringkonnas ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid.

Valimiste Infosüsteem (VIS) ja Elektroonilise hääletuse süsteem (EHS) on eraldiseisvad infosüsteemid, mis omavahel vahetavad andmeid. Peale kandidaatide registreerimisotsust edastatakse kandidaatide nimekiri (ringkondade kaupa) EHSile. Valijate nimekiri (koos valijale omistatud valimisjaoskonna ja valimisringkonnaga) saadakse Rahvastikuregistrist. Valijate nimekiri muutub dünaamiliselt ka elektroonilise hääletamise perioodi jooksul. Peale elektroonilise hääletamise lõppu saadetakse elektrooniliselt hääletanute isikute nimekiri VISi. Valimispäeval koostatakse tühistusnimekiri nendest valijatest, kes on hääletanud lisaks elektroonilisele hääletamisele ka paber kandjal ja saadetakse EHSi. EHS teeb kindlaks elektroonilise hääletamise summeeritud tulemuse ja edastab protokollid andmed VISi.

Valimiste infosüsteem on loodud valimiste ja rahvahääletuse korraldamise alaseks elektrooniliseks töökeskkonnaks, mille kaudu saab vahetada andmeid ja dokumente valimiskomisjonide vahel, töödelda kandideerimisdokumente ja hääletamis- ning valimistulemusi, tagada ülevaade valimiste ettevalmistamise käigust, võimaldada valimisdokumentide elektroonilist esitamist ja säilitamist. VISi peamiseks ülesandeks on võimaldada valimiskomisjonide vahelist elektroonilist süsteemisest andmevahetust (andmed alates 1999. aastast) – VISi kaudu pakutavat võimalust esitada kandidaatide registreerimise dokumente digitaalselt ei ole erakonnad ega kandidaadid kasutanud, samuti ei allkirjastata komisjonide poolt infosüsteemis dokumente (kõik dokumendid allkirjastatakse käsitsi või digitaalselt väljaspool infosüsteemi).

2.3 HINDAMISE KÄIK

Hindamise käigus külastasid Riigiarhiivi kogumisosakonna asejuhataja Hanna Kaal ja inspektor-hindamisvaldkonna juht Külli Niidassoo Vabariigi Valimiskomisjoni, Harku Vallavalitsust, Keila Linnavalitsust ja Harju Maavalitsust ning tutvusid dokumendi- ja arhiivihalduse korralduse ning hinnatavate dokumentidega. Ajalooarhiivi kogumisosakonna juhataja Kaja Pullonen tutvus hinnatavate dokumentidega Tartu Linnavalitsuses.

Komisjonide dokumendi- ja arhiivinduse praktikat tutvustasid ja omapoolse hinnangu dokumentides sisalduva teabe väärtusele andsid Riigikogu Kantslei valimiste osakonna juhataja Mihkel Pilving, nõunik Priit Vinkel, dokumendi- ja asjaajamisosakonna juhataja Katrin Pever, arhivaar Jaan Loderaud, Harju Maavalitsuse juures tegutseva maakonna valimiskomisjoni aseesimees Kristjan Kenapea ja asjaajamis-haldustalituse juhataja Külliki Aero, Harku vallasekretär Ene Veges ja Keila linna õigusnõunik linnasekretäri ülesannetes Marju Vipper.

Rahvusarhiivi hindamiskomisjon vaatas otsuse kavandi läbi 15.05.2012 ja 21.09.2012 toimunud koosolekutel.

Dokumentide arhiiviväärtuse väljaselgitamisel on arvestatud valimiste ja rahvahääletuse korraldamise ning läbiviimise funktsiooni olulisust, teabe funktsionaalset konteksti ja unikaalsust ning eeldatavat uurijahuvi.

Hindamisotsuses on hinnatava funktsiooni dokumendid liigitatud järgmistesse allfunktsioonidesse:

1. Valimiste ja rahvahääletuse korraldamine;
2. Riigikogu valimise läbiviimine;
3. Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise läbiviimine;
4. Vabariigi Presidendi valimise läbiviimine;
5. Euroopa Parlamendi valimise läbiviimine;
6. Rahvahääletuse läbiviimine.

Hindamisotsuses on välja toodud ainult arhiiviväärtuslikuks hinnatud dokumendid ja vajadusel lühidalt kirjeldatud nende sisu /või tekkimise konteksti.

III KOKKUVÕTE

3.1 HINDAMISOTSUS

Arhiiviväärtuslikud on:

1 Valimiste ja rahvahääletuse korraldamine valimiskomisjonides

Valimiste ja rahvahääletuse läbiviimist korraldavad valimiskomisjonid (Vabariigi Valimiskomisjon, maakonna valimiskomisjonid, valla ja linna valimiskomisjonid ja jaoskonnakomisjonid), mille tegevust reguleerivad Riigikogu valimise seadus, Vabariigi Presidendi valimise seadus, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus, Euroopa Parlamendi valimise seadus, Eesti Vabariigi põhiseaduse rakendamise seadus, Vabariigi Valimiskomisjoni töökord ja teised õigusaktid.

- (1) Vabariigi Valimiskomisjoni määrused
- (2) Vabariigi Valimiskomisjoni otsused
- (3) Maakonna valimiskomisjoni otsused
- (4) Valla ja linna valimiskomisjoni otsused
- (5) Jaoskonnakomisjoni otsused
- (6) Vabariigi Valimiskomisjoni koosolekute protokollid
- (7) Maakonna valimiskomisjoni koosolekute protokollid
- (8) Valla ja linna valimiskomisjoni koosolekute protokollid
- (9) Elektroonilise hääletamise komisjoni koosolekute protokollid
- (10) Pressiteated

(11) Kandidaatide registreerimise raamat

1995. aastast alates peetakse Vabariigi Valimiskomisjoni juures kandidaatide registreerimise raamatut, mis sisaldab andmeid Vabariigi Presidendi, Riigikogu ja Euroopa Parlamendi valimise kohta (erakondade esindajad ja üksikkandidaadid annavad kandideerimisdokumentide üleandmisel registreerimise raamatusse allkirja).

(12) Kirjavahetus üldküsimumustes, sh kaebused

Vabariigi Valimiskomisjoni, maakonna valimiskomisjonide, valla ja linna valimiskomisjonide ja jaoskonnakomisjonide kirjavahetused valimis- ja üldküsimumustes, valimiste ja rahvahääletuse ettevalmistamist puudutav kirjavahetus, valimiskorraldust puudutav kirjavahetus, suhtlus teiste maade valimiskomisjonidega, kirjavahetus kodanikega, kirjavahetus valimiste vaatlemise küsimustes (välisvaatlejad), sh ka vaatlejatuunistuste saamiseks esitatud kirjalikud taotlused. Samuti Vabariigi Valimiskomisjonile, maakondade valimiskomisjonidele, valla ja linna valimiskomisjonidele ning jaoskonna valimiskomisjonidele esitatud kaebused, taotlused, avaldused ja järelepärimised.

(13) Aktid

Vabariigi Valimiskomisjoni, maakonna valimiskomisjonide, valla ja linna valimiskomisjonide ja jaoskonnakomisjonide valimistulemuste protokollide ja hääletamistulemuste protokollide vastuvõtu-üleandmisaktid; ümbrike ja hääletamisedelite hävitamisaktid; pitsatite, ümbrike, hääletamisedelite, hääletamiskastide jm valimiste korraldamisega seotud asjade/paberite vastuvõtu-üleandmisaktid.

(14) Valimiskulude aruanded

Erakonnad esitasid valimiskulude aruanded kuni 2003. aastani Vabariigi Valimiskomisjonile. Alates 2004. aastast esitasid erakonnad valimiskulude aruanded Riigikogu juures tegutsevale korruptsioonikomisjonile ning alates 2011. aastast laekuvad kõik valimiskulude aruanded Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni.

2 Riigikogu valimise läbiviimine

Riigikogu valimisi viiakse läbi vastavalt Riigikogu valimise seadusele, kus on kirjas valimise alused, toimumise aeg, valimisringkondade ja -jaoskondade jaotus, valimiskomisjonide pädevus, ülesanded ja töökorraldus, valijate üle arvestuse pidamine, kandidaatide registreerimiseks esitamine ja registreerimine, hääletamise läbiviimine, hääletamis- ja valimistulemuste kindlaks tegemine ning esitatud kaebuste läbivaatamise kord. Riigikogu esimehe ja aseesimeeste valimist reguleerib Riigikogu kodu- ja töökorra seadus.

(1) Kandidaatide registreerimiseks esitamise dokumendid

Kandidaatide registreerimise avaldused (sh süümevanded kuni 1999. aastani), ringkonnanimikirjad, üleriigilised nimekirjad, kandideerimisavaldused, kandidaatide ankeedid jms.

(2) Hääletamis- ja valimistulemuste protokollid

Vabariigi Valimiskomisjoni, maakonna valimiskomisjoni ning jaoskonnakomisjoni hääletamis- ja valimistulemuste protokollid, sh eelhääletamise kokkuvõtted.

(3) Valijate nimekirjad

(4) Riigikogu esimehe ja aseesimeeste valimiste dokumendid

Kandidaatide ülesseadmise dokumendid (sh süümevanded kuni 1999. aastani), kandidaadi ülesseadmise avaldus ja kandidaadi nõusolek, valijate nimekirjad, Vabariigi Valimiskomisjoni hääletamistulemuste protokoll ja otsuse koopia valimistulemuste kohta.

3 Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise läbiviimine

Kohaliku omavalitsuse valimisi viiakse läbi vastavalt kohaliku omavalitsuse valimise seadusele, kus on kirjas valimissüsteemi alused, valimiste toimumise aeg ja kulud, valimisringkondade ja -jaoskondade jaotus, valimiskomisjonide moodustamine, pädevus ja töökorraldus, valijate üle arvestuse pidamine, kandidaatide registreerimiseks esitamine ja registreerimine, hääletamise läbiviimise kord, hääletamis- ja valimistulemuste kindlaks tegemine, valimiste erisused ning esitatud kaebuste läbivaatamise kord.

(1) Kandidaatide registreerimiseks esitamise dokumendid

Sh süümevanded (viimased süümevanded esitati 1999. a).

(2) Hääletamis- ja valimistulemuste protokollid

Vabariigi Valimiskomisjoni, maakonna valimiskomisjoni, valla ja linna valimiskomisjoni ning jaoskonnakomisjoni hääletamis- ja valimistulemuste protokollid, sh eelhääletamise kokkuvõtted.

(3) Valijate nimekirjad

4 Vabariigi Presidendi valimise läbiviimine

Vabariigi Presidendi valimisi viiakse läbi vastavalt Vabariigi Presidendi valimise seadusele, kus on kirjas valimissüsteemi alused, valimise toimumise aeg ja korraldaja, nõuded kandidaadile, hääletamise kord ning hääletamis- ja valimistulemuste kindlaks tegemise kord.

(1) Kandidaatide registreerimiseks esitamise dokumendid

Kandidaatide registreerimise avaldused, esildised, süümevanded jne.

(2) Hääletamistulemuste protokollid

(3) Valijate nimekirjad

5 Euroopa Parlamendi valimise läbiviimine

Euroopa Parlamendi valimisi viiakse läbi vastavalt Euroopa Parlamendi valimise seadusele, kus on kirjas valimissüsteemi alused, valimiste toimumise aeg, valimisringkondade ja -jaoskondade jaotus, valimiskomisjonide moodustamine, pädevus ja töökorraldus, valijate üle arvestuse pidamine, kandidaatide registreerimiseks esitamine ja registreerimine, hääletamise läbiviimise kord, hääletamis- ja valimistulemuste kindlaks tegemine, valimiste erisused ning esitatud kaebuste läbivaatamise kord.

(1) Kandidaatide registreerimiseks esitamise dokumendid

Kandidaatide registreerimise avaldused, nimekirjad, kandidaatide ankeedid jms.

(2) Hääletamis- ja valimistulemuste protokollid

Vabariigi Valimiskomisjoni, maakonna valimiskomisjoni ning jaoskonnakomisjoni hääletamis- ja valimistulemuste protokollid, sh eelhääletamise kokkuvõtted.

(3) Valijate nimekirjad

6 Rahvahääletuse läbiviimine

Rahvahääletusi viiakse läbi vastavalt rahvahääletuse seadusele, kus on kirjas rahvahääletusele pandavad küsimused, põhimõtted, toimumise aeg, rahvahääletamise algatamine, jaoskondade moodustamine, valimiskomisjonide moodustamine, töökorraldus ja pädevus, hääletajate üle arvestuse pidamine, hääletamise kord, hääletamise tulemuste kindlaks tegemine, hääletamistulemuste väljakuulutamise ja esitatud kaebuste läbivaatamise kord.

(1) Hääletamistulemuste protokollid

Vabariigi Valimiskomisjoni, maakonna valimiskomisjoni ning jaoskonnakomisjoni hääletamistulemuste protokollid, sh eelhääletamise kokkuvõtted.

(2) Hääletajate nimekirjad

3.2 HINDAMISOTSUSE RAKENDAMINE

Hinnatud dokumentide edaspidiseks haldamiseks lisavad Vabariigi Valimiskomisjon, maakonnavalitsused ja kohalikud omavalitsused oma dokumendisüsteemi (sh dokumentide loetellu ja ülevaatesse arhiivi koosseisu kohta) arhivaalide puhul märke AV ja arhiiviväärtuseta dokumendisarjade puhul märke H koos viitega käesoleva hindamisotsuse numbrile ja kuupäevale.

Hindamisotsusega arhiiviväärtuse saanud dokumendid (AV) kuuluvad üleandmisele Rahvusarhiivi vastavalt arhiivieeskirjale.

Arhiiviväärtuseta dokumentide (H) hävitamine viiakse läbi ja dokumenteeritakse vastavalt arhiivieeskirjale.

Hanno Vares
Rahvusarhiivi
hindamiskomisjoni esimees

Hanna Kaal
Riigiarhiivi
kogumisosakonna asejuhataja